

DE EERSTE OORLOGSWEKEN TE LICHTERVELDE IN 1914

Geert Coussement

1 Voorwoord

In dit derde jaarboek, uitgegeven door de Heemkring "Karel Van de Poele", breng ik opnieuw een bijdrage over de eerste wereldoorlog. Zoals in de vorige twee uitgaven beperk ik mij tot een bepaald onderwerp of periode uit die oorlogstijd. Samen vormen ze een geheel dat er op wijst dat onze gemeente in zekere zin, maar de bewoners vooral, de oorlog aan den lijve hebben ondervonden.

In deze bijdrage worden de eerste oorlogsweken belicht in onze gemeente. Dankzij het zopas opgerichte Gemeentelijk Archief, een initiatief van Schepen van Cultuur Johan Goddyn, vond ik op zolder van het gemeentehuis waardevolle informatie die na meer dan zeventig jaar het daglicht ziet. Die gegevens werden verwerkt met anekdotes en verhalen uit de mond van die mensen die het indertijd voor een stuk hebben meegemaakt. Hierbij denk ik vooral aan wijlen Joseph Lootens en Henri Jodts. Zij die toen in hun jeugd jaren waren, vertelden hun herinneringen en hun belevenissen. Aangename uren heb ik met hen doorgebracht...

Ook dank zij het verhaal van deze mensen probeer ik U een beeld te scheppen van wat er tijdens de eerste wereldoorlog in onze gemeente is voorgevallen. Velen onder ons hebben er misschien geen weet van hoe ook onze gemeente bij wereldoorlog I was betrokken. Misschien gebeurde er wellicht iets in uw straat of in het huis dat U nu bewoont. De oorlog is dichterbij ons geweest dan we vermoeden... Wij, jongeren, die enkel de eerste wereldoorlog kennen uit onze schoolperiode, hebben er wellicht geen idee van hoe het voor onze voorouders een harde tijd moet zijn geweest.

Het is heel waarschijnlijk dat het lezen van dit verhaal, bij de nog schaarse getuigen herinneringen worden opgeroepen die hier misschien niet beschreven zijn. Dit zal dan aanleiding geven tot een gezonde dialoog tussen jong en oud.

Mijn dank gaat uit naar allen die op de een of andere wijze hielpen en het tot stand komen van deze bijdrage mogelijk hebben gemaakt. Ik hoop dat U bij het lezen van dit werkje er evenveel genoeg zult aan beleven als ik bij het samenstellen ervan. Veel leesgenot.

Geert Coussement, 9 januari 1987

PROKLAMATIE

BELGIE IN STAAT VAN OORLOG.

Verscheidene onzer provincien zijn in staat van beleg.

Talrijke daden van spionneering zijn ontdekt geworden. De daders zullen aan den krijgsraad onderworpen worden, die hun de wet in al hare strengheid zal toepassen.

Nochtans is het noodig de bevolking tot de kalmte aan te spooren en ze te waarschuwen tegen de neiging om personen waartegen geene ernstige bewijzen noch redens van verdenking bestaan, te lichtzinnig te beschuldigen of te verdenken van spionneering. Geene straf zal toegepast worden zonder vonnis.

Gedaan te Brussel, den 6 Oogst 1914.

DE ALGEMEENE AUDITOR
Baron DURUTTE

Illustratie 1: De proclamatie van 6 augustus 1914.

---

2 INLEIDING

't Jaar 1914. Maar wat is dat al lang geleden. 't Zijn er sindsdien al veel geboren en gestorven... 't Kerkhof is nu nog altijd waar het toen was, aan Pé Bohez. 't Is altijd zo geweest, alles op zijnen tijd, een tijd van komen en gaan... Maar den enen tijd is den anderen niet, zoals de enen dag ook beter is dan de andere.

't Jaar 1914 was bijna voor de helft voorbij en 't graan stond al redelijk hoog. De boeren hadden hun handen vol, want machines in die tijd bestonden er niet. Meestal had iedere boer zijn eigen of meerdere paarden. Het leven in het dorp ging zijn gewone gang: pastoor Desmet deed zijn mis, de burgemeester zijn werk, de veldwachter zijn ronde en de brouwers brouwden lekker bier. Toen waren er nogal wat meer cafés dan nu. Er zijn er meer dan honderd geweest. 't Was er meestal niet café alleen. De herbergier was ofwel smid, brouwer, beenhouwer, timmerman, kloefenmaker... en tezelfdertijd kweekte hij nog een varken om het in 't zout te steken. Voor de mensen in die tijd was dit vast en zeker een luxe.

Hier en daar waren er al een paar woorden gevallen van den oorlog die zou komen. En tijdens de Margrieteweek van 1914 was de nakende oorlog het gespreksonderwerp. Tussen pot en pint werd er niet enkel en alleen meer over de politiek gepraat die toen ook al de gemeente in vuur en vlam zette, of van de Flandriens die het mooi weer maakten in den Tour de France.

Op 28 juni 1914 bracht aartshertog Frans Ferdinand van Oostenrijk een bezoek aan Serajevo, de hoofdstad van de geannexeerde provincie Bosnië. Als toekomstig keizer van Oostenrijk-Hongarije bracht hij dit voor hem en zijn vrouw noodlottig bezoek. Hij werd samen met zijn vrouw vermoord bij een aanslag gepleegd door een achttienjarige jongen. De gevolgen van deze aanslag zouden enorm zijn, maar toen had geen enkele Lichterveldenaar er een vermoeden van. Dit zou meer dan vier jaar later blijken.

De oorlog brak uit tussen Duitsland en Servië. Iedere Belg, Vlaming en Lichterveldenaar hoopte dat ons land neutraal zou kunnen blijven, maar al vlug leek het een ijdele hoop.

3 DE EERSTE OORLOGSWEKEN TE LICHTERVELDE

't Was op vrijdag 31 juli 1914 dat de oproepingsbevelen voor de dienstplichtigen werden uitgedeeld door de veldwachters. De mannen die opgeroepen werden waren van de klassen 1910, 1911 en 1912. Met tientallen vertrokken de Lichterveldse jonge mannen 's anderendaags al naar hun kazerne. Sommigen te voet, anderen per trein¹.

---

¹ Albert D'Heedene

Sommige Lichterveldenaars namen reeds de biezen met pak en zak. Zo ook Albert Termote, die samen met zijn ouders naar Engeland trok. In 1915 ging hij van Engeland naar Nederland waar hij een gevierd beeldhouwer werd².

Op 1 augustus verklaarden de Duitsers de oorlog aan Rusland. Op zondag 2 augustus stelden de Duitsers de Belgen een ultimatum voor. Ze vroegen immers de vrije doortocht om zo Frankrijk binnen te vallen. Op 3 augustus verklaarde de Belgische regering dat ze zich met alle middelen zou verzetten tegen dit feit. Meteen zat België mee in het oorlogsspel. Toen konden de Lichterveldenaars nog niet vermoeden dat de "Fritzen", zo werden de Duitsers in de volksmond wel eens genoemd, vier jaar lang in hun gemeente zouden verblijven. Op 4 augustus verklaarden de Duitsers de oorlog aan de Belgen. Het tot nu toe neutraal gebleven Engeland verklaarde de oorlog aan Duitsland.

Op 4 augustus 1914 komt een telegram op het gemeentehuis terecht. "Het is verboden troepen te volgen die door de velden trekken"³.

Op 6 augustus 1914 wordt aangekondigd dat België in staat van oorlog verkeert⁴.

Op 8 augustus 1914 krijgt het gemeentebestuur het bericht dat lijsten moeten opge maakt worden van chauffeurs en motocyclisten die vrijwillig dienst willen nemen. Tevens maakte men een lijst op van de in de gemeente aanwezig zijnde auto's en moto's. In de lijst vinden we de namen terug van Leon Devriese, Victor Demeulenaere, August Mattan, Hector Bevernagie, Leopold Popelier, Cyriel Craeynest, Julien Vandevelde en Paul Popelier⁵.

Op 9 augustus 1914 krijgt de burgerwacht het officieel bevel de spoorwegen te bewaken. Zij waren verplicht een armband te dragen in de Belgische driekleur en een officieel kenteken op hun muts⁶.

10 augustus 1914: het gemeentebestuur krijgt de opdracht een lijst op te maken van de handelaars in meel en bloem met een inventaris van hun voorraad bloem en bakmeel. Ook de bakkers moesten hun voorraad aangeven en tevens vermelden hoeveel kg zij per week verbakten⁷.

Op 20 augustus 1914 komt een telegram van de gouverneur op het gemeente huis

---

² Zie: Georges Vandewalle: Beeldhouwer Albert Termote, Lichtervelde, 1969, p. 13-15

³ Gemeentelijk archief

⁴ Gemeentelijk archief

⁵ Gemeentelijk archief

⁶ Gemeentelijk archief

⁷ Gemeentelijk archief

terecht met de melding dat alle “automobielen” moeten verzegeld worde Dit gebeurde dan ook met de wagens van August Mattan, Leon Devriese, Victor Demeulenaere, Hector Bevernagie en Leopold Popelier⁸.

Op 22 augustus 1914 worden voor het eerst Duitsers gemeld in de gemeente. Het betrof een patrouille bestaande uit 17 *kurassiers* die tot in Lichtervelde gekomen waren via Koolskamp en de *Voerman*. Zij ontboden burgemeester Vermeesch - Dochy en vroegen of de burgerij ontwapend was wat door de burger vader werd bevestigd. Aan hem vroegen ze ook levensmiddelen:

Product	Leverancier	Kostprijs
3 broden	Eduard Vancoppenolle	1,5 Fr
2 Kg hesp	Jules Deurinck	5,10 Fr
1 kaasbol	Victor Deurinck	6,00 Fr
1 Kg boter	Eduard Vancoppenolle	2,50 Fr
1 fles rode wijn	Alfons Carpentier	2,00 Fr
1 fles cognac		4,00 Fr
17 pinten bier		2,00 Fr
landkaart (Touring-Club)	Victor Deurinck	2,50 Fr
		25,60 Fr

Het verschuldigde bedrag werd betaald met een Duits bankbriefje van 20 Mark en gegeven aan burgemeester Vermeesch - Dochy. De officier verzekerde hem dat hij niets moest teruggeven. Deze gebeurtenis speelde zich af tussen 17 en 18 uur. Deze verkenningspatrouille ging overnachten in de Huwynsbossen. 's Anderendaags vertrokken ze terug naar Koolskamp⁹.

Per telegram komt op 23 augustus het officieel bericht dat alle voertuigen moeten overgebracht worden naar de kuststreek zodat ze niet door de bezetter kunnen gebruikt worden¹⁰.

Op zondag 23 augustus 1914 wordt in alle eucharistievieringen een bericht voorgelezen dat de bevolking tot kalmte en voorzichtigheid aanmaande¹¹:

De Burgemeester van Lichtervelde.

⁸ Gemeentelijk archief

⁹ Gemeentelijk archief

¹⁰ Gemeentelijk archief

¹¹ Gemeentelijk archief

Gezien art. 94 der gemeentewet

Beveelt

Alle welkdadigen wapens en schietvoorraad, zoo van de Burgerwachten als van alle andere inwoners van de gemeente moeten onmiddellijk ten gemeentehuize nedergelegd worden en er blijven tot nader bevel. Dit zoveel mogelijk voor tien ure.

Iedere overtreding van dit besluit zal gestraft worden volgens de wetten in voege in oorlogstijd.

De inwoners worden dringend verzocht kalm en koelbloedig te blijven en van geen tegenzin te toonen voor gelijk welke soldaten. De Pruisische verkenners die gisteren hier geweest zijn, hebben aan den Heer Burgemeester verzekerd dat zij iedereen gerust laten, maar dat als zij door de burgers misdaan worden, geheel de bevolking zal moeten boeten ; ook willen ze niet door burgers vooral niet door velorijders gevolgd of voorafgegaan worden. Daarom wordt ten dringendste aanbevolen:

1ste Als er troepen naderen: van geen gebruik meer te maken van velo's, van rond de troepen niet te slenteren en vooral van ze niet vooraf te gaan of te volgen.

2de Als er vijandelijke troepen in de gemeente zijn: van zoveel mogelijk binnenhuis te blijven en deuren en vensters toe te houden, en bijzonderlijk van 's avonds niet op straat te komen. Dringend verzoek hiervan steeds rekening te houden ten opzichte der regimenten die mogelijks vandaag hier zullen voorbijtrekken. Alwie zich zou plichtig maken aan eenigen aanslag of belediging tegen het invallend leger, bedrijft eene echte misdaad die de ergste gevolgen zou hebben voor hem, voor zijn familie, voor zijn bezit en zelfs voor geheel de gemeente.

De Burgemeester E. Vermeesch - Dochy

Deze eerste kennismaking met de bezetter moet meteen de inwoners de schrik op het lijf hebben gejaagd. Het betrof een verkenningspatrouille of ook nog *Uhlanen* genoemd. In Leuven hadden die *Uhlanen* het echter zeer bont gemaakt. Plundering en brandstichting waren er schering en inslag. Onder die *Uhlanen* die de voorposten en de verkenningsstroepen waren van het Duitse leger bevonden zich handelaars en ex-gevangenen. Sommige handelaars kenden onze streken vrij goed gezien ze in vreedestijd hier gereisd hadden als kooplui. Ze kenden bijgevolg de streek als hun broekzak. Ze wisten waar ze aan mondvoorraad konden komen en waar ze veilig konden overnachten. De ex-gevangenen werden in 1914 uit de gevangenis ontslagen op voorwaarde dat ze zich lieten inlijven bij die verkenningsstroepen. Deze verkenningsstroepen hadden een gevaarlijke job, want ze moesten midden vijandig ge-

bied instaan voor voeding, bescherming en overnachting¹².

De Kapitein-Bevelhebber der Compagnie Gendarmerie, afgeveerdigd door den Generaal Krijgsgouverneur der Provincie West-Vlaanderen om den staat van beleg te verzekeren in de Arrondissementen Kortrijk, Yper, Thielt en Rousselare.

B e s l u i t :

Artikel 1. Het is verboden per velo te rijden in de arrondissementen Kortrijk, Yper, Thielt en Rousselare.

ARTIKEL 2. De Gendarmen en soldaten in automobiel vervoerd, hebben bevel ontvangen met den revolver neer te schieten alle wielrijder die ze zou volgen, vergezellen of voorbij steken.

ARTIKEL 3. Tegenwoordig besluit zal toegepast worden te beginnen met 24 dezer.

Yper, 23 Oogst 1914.

De Kapitein-Bevelhebber,

Illustratie 2: Het fietsverbod van 23 augustus 1914.

Op 23 augustus 1914 komt het bericht van de gouverneur dat het vanaf 's anderendaags verboden is per fiets rond te rijden in de arrondissementen Kortrijk, Ieper, Tielt en Roeselare¹³.

Op 23 augustus 1914 werden volgende wapens binnengebracht:

- 1 186 geweren (éénloop of tweeloop);
- 2 94 revolvers;

¹² Joseph Lootens; J. Van Der Meulen: Hertog Albrecht von Wurtemberg -de illustere onbekende- en zijn IV^{de} Duitse leger, in: De Roede van Tielt, 9de jaargang (1978), p. 81-160.

¹³ Gemeentelijk archief

3 84 handbogen, pijlen en kokers¹⁴;

Op maandag 24 augustus 1914 werden 's morgens voor de tweede maal Duitsers gesignaleerd in de gemeente. 140 militairen, waaronder 31 cyclisten en 109 ruiters, betraden de gemeente. Ze hadden overnacht aan de Sneppe op het grondgebied Ardooie aan de steenweg Brugge - Kortrijk. Uit een verslag, dat zich bevindt in het gemeentelijk archief, volgt:

“Aan den Voerman was een hunner peerden gevallen; doodden het en lieten het achter. Getrokken tot voorbij de statie, de cyclisten afgestapt en terug naar station gekomen ; telefoon- en telegraafdraden afgesneden langs beide kanten, signaaldraden ook af, telegraaf- en telefoontoestellen ongebruikbaar gemaakt en den inhoud der kas medegenomen ; omtrent tusschen 8 en 9 uur 's morgens. Ook een peerd medegenomen bij gebroeders Deceuninck (Kruiskalsijde) en een “bon” gelaten van 1500 fr. Deze bon door Hr Burgemeester aangekocht voor 750 Fr. op aanbod van Is. Deceuninck. Vertrokken naar Thourout, 't zelfde aan de statie aldaar en vernacht aan de Palingdreef”¹⁵.

“Zijn den 26 tusschen 5 en 5 1/2 ure 's morgens alhier wedergepasseerd, zich terugtrekkende na ontmoeting met Belgische gendarmen te Snaaskerke. Hadden te Thourout vernacht ter zelfde plaats”¹⁶.

Op 27 augustus 1914 richt het gemeentebestuur een schrijven naar de provinciegouverneur in verband met de voorraden bij molenaars en bakkers¹⁷:

Mijnheer de Gouverneur,

Als gevolg aan uw nevensgemelden omzendbrief, betrekkelijk den handel in graan en meel, hebben wij de eer U te berichten dat er in deze gemeente geen enkelen meldenwaardigen stock van die waren bestaat. De

---

14 Gemeentelijk archief

15 Letterlijk overgenomen uit een verslag dat zich bevindt in het gemeentelijk archief.

16 Gemeentelijk archief

17 Gemeentelijk archief

grootste is bij Mr Jules D'Heedene, bakker die op 12 dezer een voorraad had van 10.500 kilogr. meel en bloem, maar zelf 2100 klg. per week verbruikt.

Het meeste werk der molenaars alhier bestast immers in het malen van het graan der landbouwers voor dezer eigen gebruik. Voor het overige moeten zij gelijk gesteld worden met de personen die meel verkoopen voor het eigen gebruik der koopers: geringe bakkers en particulieren die zelf bakken.

Als gevolg van dien toestand voegen wij hierbij eene lijst opgevende 1. de bakkers der gemeente met hun wekelijksch verbruik, en 2. de molenaars en meelverkoopers met hun gemiddelden verkoop per week.

Wat aangaat den prijs van het brood, wij zijn van gevoelen dat er geen reden bestaat om hem voor onze gemeente te doen verschillen met den algemeenen prijs.

Gelief te aanveerden, Mijnheer de Gouverneur, de betuiging onzer volkomene achting.

Burgemeester en Schepenen

Opgave der bakkers en meelverkoopers, met hetgene zij gemiddeld per week nodig hebben¹⁸:

3.1 Bakkers

Buyse Constant	100 kg
Delameilleure Henri	700 kg
Denys Paul	40 kg
D'Heedene Jules	2100 kg
Goethals Joseph	600 kg
Maeseele Henri	300 kg
Maeseele Jordaan	200 kg

¹⁸ Gemeentelijk archief

Steen Camiel	800 kg
Tampere Eduard	400 kg
Tampere Henri	700 kg
Vancoppenolle Eduard	500 kg
Vandermeersch Charles	250 kg
Vandermeersch Weduwe Jan	250 kg
Vanmoerkerke Emiel	100 kg
Vansteenkiste Joseph	400 kg
Volcke Alois	700 kg
Volcke August	800 kg
Vergote August	200 kg

3.2 Molenaars en meelverkopers

Debaillie Henri	3000 kg
Delbeke Jules	400 kg
Demeulenaere Jan	100 kg
Denys Victor	500 kg
Devos Eduard	400 kg
Maertens Mathilde	600 kg
Wyffels Margarita	100 kg

MIJNHEER,

De Heer Gouverneur der Provincie bericht mij dat hij, krachtens het Koninklijk Besluit van 14 Oogst 1914, al de tarwe opvoert die in deze provincie bestaat, met uitzondering nochtans van de noodige hoeveelheid voor den voorraad van het huisgezin der landbouwers en het bezaaien der akkers.

Deze opvoering brengt voor de landbouwers de verplichting mede **van terstond hunne tarwe te doen dersen en bij het gemeentebestuur het getal Kgr. graan aan te geven.** Deze aangifte moet aan den Heer Gouverneur overgemaakt worden.

Voorloopig moet het graan op de hoeve blijven. Het mag niet verkocht worden zonder toelating van den Burgemeester, en mits uitdrukkelijke voorwaarde dat het enkel geleverd worde naar de molens en de maalderijen dezer provincie. De Burgemeester is gelast hierover streng toezicht te houden.

Van een anderen kant wakkert zelfde hooge Ambtenaar de bevolking aan om de tarwe uitsluitelijk te doen dienen voor de voeding der menschen, en ze bijgevolg niet te gebruiken als voeder voor vee, verkens, hofgevoelte enz. Hiertoe zal men bij voorkeur de onderprodukten van het gemaal bezigen, 't is te zeggen gruis, fijngruis en kriel.

En aangezien in deze gemeente meest rogge gekweekt wordt, ware het geraadzaam deze vermaning ook in zekere mate te volgen voor 't verbruik van rogge, om deze te mengen met tarwe voor de voeding der menschen.

Het gruis, waarvan spraak, is te bekomen aan 12 tot 13 fr. per 100 Kgr; het kriel 15 fr.; de bestellingen kunnen door mij gedaan worden.

Het is zeer wel te begrijpen dat deze maatregelen enkel voor doel hebben de tarwe zooveel mogelijk te sparen, om de schaarsheid er van te voorkomen. De invoer van vreemd graan is immers zeer moeilijk uit oorzaak van den oorlog. Voor opslag der prijzen valt er echter weinig te vreezen, daar strenge maatregelen van hoogerhand alle speculatie tegenwerken. Alzo mag het tarwegraan ten hoogste 21 fr. per 100 Kgr, gelden, de tarwebloem 28 fr. per 100 Kgr. en de suiker fr. 0,70 per Kgr.

De overfreders der voorgaande schikkingen zullen rechterlijkt vervolgd worden.
Nu eene andere zaak.

In deze gemeente zijn 183 vluchtelingen, meest vrouwen en kinderen, toegekomen uit de omstreken van Mèchelen en Leuven, ons gezonden door de hogere overheid met last ze een ondekomen te verschaffen. Zij waren allen zonder hulpmiddelen en moeten hier volledig onderhouden worden.

In omliggende gemeenten werden zulke lieden bij de landbouwers geplaatst; deze hebben het ongemak ze te moeten voeden en vooral van gedurig met vreemden op hun hof te zitten.

Door de schikkingen alhier genomen werd voor de inwoners van Lichterveelde zulk last vermeden; de vluchtelingen eten samen in 't Godshuis en vernachten in eenige zalen.

Om de kosten van dat werk te helpen afdragen doe ik een beroep op de goedgeunstigheid der landbouwers, die van dat last gespaard zijn, opdat zij, als vergoeding, eene bijdrage in aardappelen of andere eetwaren zouden leveren, elk in evenredigheid van de grootte zijner hofstede (bij voorbeeld: ten minste vijf Kgr. aardappelen per gemeentelijk gebruik). Zij gelieven hunne bijdrage te bestellen in 't Godshuis.

Ik durf hopen dat de landbouwers het voorbeeld zullen volgen der welstellende plaatsbewoners die deftig bijgedragen hebben in geld en kleederen. Van 't gene nu gejongd wordt zal rekening gehouden worden zoo er verdere hulp moet ingeroepen worden.

In de moeilijke omstandigheden die wij beleven moet elk in de mate van het mogelijke, het zijne bijdragen voor het algemeen welzijn.

De Burgemeester,

H. Vermeesch-Dochy.

Illustratie 3: Tarwe is slechts enkel nog te koop bij de molenaars.

28 augustus 1914: Het gemeentebestuur meldt de gouverneur dat nog allerlei zaken kunnen opgeëist worden¹⁹:

Mijnheer de Gouverneur,

Als gevolg van uw geëerd schrijven van 10 dezer, betreffende den voorraad ter plaats gebleven na de mobilisatie van het leger, hebben wij de eer U te berichten dat in deze gemeente nog het volgende zou kunnen opgeëist worden:

5 legerpaarden

¹⁹ Gemeentelijk archief

500 rijwielen

5 motocycletten

20 liters essence

20 trekhonden

20.000 kilogr. haver en 5.000 kilogr. strooi.

Deze lijst werd vastgesteld met medewerking van den Heer Bevelhebber der Gendarmerie van Thourout, die ze bekend gemaakt heeft aan de militaire overheid, de betuiging onzer hoogachting

Burgemeester en Schepen

Per telegram komt op 29 augustus 1918 het bericht op het gemeentehuis toe dat er 160 vluchtelingen op komst zijn van Gent. De gemeentelijke overheid wordt aange-
maand hen een goed onderkomen te geven. De provincie zal tussenkomen in de
kosten²⁰.

GEMEENTEBESTUUR van LICHTERVELDE.

Gebruik makende van de macht hem toegekend door Koninklijk Besluit van 14 Oogst 1914, heeft de Heer Gouverneur onzer Provincie al de beschikbare tarwe opgevorderd en verboden ze buiten de provincie te laten gaan.

Van een anderen kant wakkert zelfde hooge Ambtenaar de bevolking aan om de tarwe uitsluitelijk te doen dienen voor de voeding der menschen, en ze bijgevolg niet te gebruiken als voeder voor vee, verkens, hofgevo-
gelte enz. Hiertoe zal men bij voorkeur de onderprodukten van het gemaal bezigen, 't is te zeggen gruis, fijn
gruis en kriel.

En aangezien in deze gemeente meest rogge gekweekt wordt, ware het geraadzaam deze vermaning ook
in zekere mate te volgen voor 't verbruik van rogge; om deze te mengen met tarwe voor de voeding der menschen.

Het gruis, waarvan spraak, is te bekomen aan 12 tot 13 fr, per 100 Kgr; het kriel 15 fr.; de bestellingen
kunnen door mij gedaan worden.

Het is zeer wel te begrijpen dat deze maatregelen enkel voor doel hebben de tarwe zooveel mogelijk te
sparen, om de schaarsheid er van te voorkomen. De invoer van vreemd graan is immers zeer moeilijk uit oor-
zaak van den oorlog. Voor opslag der prijzen valt er echter weinig te vreezen, daar strenge maatregelen van
hoogerhand alle speculatie tegenwerken. Alzoo mag het tarwegraan ten hoogste 21 fr. per 100 Kgr, gelden,
de tarwebloem 28 fr. per 100 Kgr. en de suiker fr. 0,70 per Kgr. Deze prijzen gelden reeds sedert 1 Oogst 1914.

De Generaal-Bevelhebber dezer provincie heeft ook den hoogsten prijs van het vleesch bepaald: voor het
KOOKVLEESCH fr. **1,50**, voor het BRAADVLEESCH (roastbeef) fr. **2,20**.

Wel te bemerken dat die prijzen de HOOGSTE zijn die mogen gerekend worden: 't mag **min** zijn,
maar **niet meer**. Zij gelden tot nader bevel.

Strenge straffen zijn uitgeveerdigd tegen de overtreders dier schikkingen.

Zelfde Generaal-Bevelhebber heeft voor geheel de provincie, het uur van politie bepaald op **9** ure
's avonds voor al de dagen gelijk.

LICHTERVELDE, den 18 SEPTEMBER 1914.

De Burgemeester,

E. Vermeesch-Dochy.

Illustratie 4: Speculatie wordt aan banden gelegd.

Telegram op 30 augustus 1914: Melding dat 165 vluchtelingen op komst zijn²¹.

²⁰ Gemeentelijk archief

²¹ Gemeentelijk archief

Telegram op 4 september 1914: Duitse militairen, verkleed in uniformen van Belgische soldaten zijn gezien geweest in Oost-Vlaanderen. Bewaak de toegangswegen van uw gemeente²².

Telegram op 4 september 1914: De tarwe wordt opgeëist, dit na aftrek dit voor eigen gebruik en zaaigraan²³.

15 september 1914: Aantal vluchtelingen bedraagt op dit ogenblik 183, allen afkomstig uit de streek van Mechelen en Leuven²⁴.

18 september 1914: Vastleggen van prijzen voor bepaalde levensmiddelen²⁵.

Telegram op 21 september 1914: Vluchtelingen kunnen naar Engeland²⁶.

Telegram op 22 september 1914: Verbod voor het verzenden per trein van paarden, vee en varkens²⁷.

23 september 1914: Miliciens van de klas 1914 worden onder de wapens geroepen.

1. Alliet Octaaf	24. Lips Leon
2. Bevernagie Oscar	25. Maes Emeric
3. Boddin Prosper	26. Maes Jeroom
4. Bonte Eugeen	27. Missinne Charles
5. Brouckaert Jules	28. Ramboer Jerome
6. Capelle Achiel	29. Reynaert Maurice
7. Coghe Albert	30. Reynaert Sylveer
8. Debaeke Joseph	31. Sinnaeve Camiel
9. Decuypere Arseen	32. Tempelaere Frans
10. Dejonghe Gaspard	33. Vandecaveye Octaaf
11. Delameilleure Frans	34. Vanderper Alidor

---

²² Gemeentelijk archief

²³ Gemeentelijk archief

²⁴ Gemeentelijk archief

²⁵ Gemeentelijk archief

²⁶ Gemeentelijk archief

²⁷ Gemeentelijk archief

12. Delarue Alidor	35. Vandoorne Jules
13. Demarré Emiel	36. Vankeirsbilck Jules
14. Denolf Emiel	37. Vanoverschelde Amedee
15. Derous Polycarpe	38. Vanwalleghem Arthur
16. Desmet Eugene	39. Vanwymelbeke Henri
17. Desmet Victor	40. Vanzielegghem Arthur
18. Gobin Jeroom	41. Verhelst Leon
19. Goethals Gustaaf	42. Vermote Jules
20. Gryspeerdt Odiel	43. Verschoore Jules
21. Haspeslagh Eduard	44. Viaene Alberic
22. Houwen Theophiel	45. Wenes Georges
23. Lesy Gaston	

Joseph Debaeke woonde toen sinds kort te Ruddervoorde en vertrok daar met de opgeroepen op 24 september 1914. De 44 mannen die te Lichtervelde woonden, zijn vertrokken op 23 september 1914 met de trein van 8.05 u²⁸.

---

²⁸ Gemeentelijk archief

DE BURGEMEESTER VAN LICHTERVELDE :

Op last van den Heer Gouverneur der Provincie,

Maakt bekend dat de militaire overheid verbiedt van ossen, koeien, kalveren, schapen en zwijnen alsook tarwe, rogge, haver, hooi en strooi buiten de provincie te verzenden. Dit alles moet gereed gehouden worden voor militaire opvorderingen.

Bij besluit van den Krijgsbevelhebber der provincie is de hoogste prijs der boter vastgesteld op fr. 3,40 de kilo en der eieren op 13 centiemen het stuk.

De hoogste prijs der tarwe blijft bepaald op 21 fr. de 100 kilogr. en der bloem 00 op 28 fr. de 100 kilogr.

Lichtervelde, den 3 October 1914.

DE BURGEMEESTER,

E. Vermeesch-Dochy.

Lichtervelde dr. Vr. Vereenoghe-Hoet.

Illustratie 5: Bericht aan de bevolking van burgemeester E. Vermeesch – Dochy, 3 oktober 1914.

Telegram op 27 september 1914: Geen verlichting meer vanaf 20 u²⁹.

Telegram op 29 september 1914: Ten einde de Zeppelins te misleiden wordt de openbare verlichting gedoofd om 21.30 u³⁰.

3 oktober 1914: de gemeente ontvangt een toelage van 717,60 fr. voor het onderhoud van vluchtelingen³¹.

²⁹ Gemeentelijk archief

³⁰ Gemeentelijk archief

³¹ Gemeentelijk archief

3 oktober 1914: Bericht van eventuele opeising van levensmiddelen³².

4 oktober 1914: Vanaf deze dag wordt Lichtervelde overspoeld door Belgische troepen die zich achteruit trokken voor het Duitse leger. 's Avonds kwamen met de trein 2300 rekruten aan van de klas 1914 uit Ieper, 6de en 7de linie, en overnachtten hier³³.

5 oktober 1914: In de voormiddag kwamen 1100 soldaten te voet aan van Torhout. Daarnaast kwamen er nog eens 50 soldaten toe van verschillende wapens aangevoerd door een kapitein. Zij trokken de wacht op aan het station Bij de rekruten waren 4 reserveonderluitenanten. 's Namiddags kwam het bevel dat het 6de en 7de linie moest vertrekken. Een deel van de 5de linie is vertrokken op 6 oktober. De statiewacht vertrok ook³⁴.

11 oktober 1914: Kwamen te voet aan ; 3de en 6de jagers te voet ; een brigade artillerie. Vertrokken op 13 oktober³⁵. Een Engelse patrouille komt in de gemeente aan, zo'n 20 man sterk. Zij overnachten in de hofstede Roelens - Fiems, aan de Beverenstraat (nu Eric Roelens). Zij verlieten de gemeente op 12 oktober³⁶.

12 oktober 1914: Kwamen in de gemeente toe:

4 Ravitaillement de la Iere Division de Cavalerie

5 Brigade Cavalerie Independente (BCI) Corps de transports (CB)

6 Colonne d'Ambulance et de Munition Allen verlieten de gemeente op 13 oktober³⁷.

13 oktober 1914:

7 Colonne d'Ambulance de la Iere Division de Cavalerie komt aan in de gemeente. Ze vertrokken 's anderendaags westwaarts.

8 Corps de Transports de la Iere Division de Cavalerie overnacht in gemeente. 's Anderendaags vertrokken ze westwaarts.

9 Rond de middag trok door de gemeente het 1ste en 2de regiment van de Franse marine, komende van Melle bij Gent³⁸.

---

³² Gemeentelijk archief

³³ Gemeentelijk archief

³⁴ Gemeentelijk archief

³⁵ Gemeentelijk archief

³⁶ Gemeentelijk archief

³⁷ Gemeentelijk archief

³⁸ Gemeentelijk archief

PROVINTIE
West-Vlaanderen,

GEMEENTE
LICHTERVELDE.

ART. 23 van het reglement der
militaire verstrekkingen.

Inkwartiering-Biljet.

~~Gewoon~~ schuil kantonnement.

Swaan

De Heer *Delebrugse* *Visto* wonende te Lichtervelde,
Sectie *wordt gevorderd krachtens de wet van 14 Oogst 1887,*
logement in ~~gewoon~~ schuil kantonnement ~~dat~~ zonder voedsel te
verschaffen aan :

.....luitenant-generaals
.....generaal-majoor,
.....opperofficieren,
.....lagere officieren,
350 .....onderofficieren en soldaten,
.....paarden,
gedurende.....dagen.

Lichtervelde, den *5 Oct.* 189/4

De Burgemeester,
[Handwritten Signature]

Illustratie 6: Inkwartieringsbiljet, Lichtervelde, 5 oktober 1914.

14 oktober 1914: 's Avonds kwam het 1ste regiment der Gidsen aan met compagnie Cyclisten. Ze vertrokken 's anderendaags 's morgens³⁹.

Sommige Lichterveldse soldaten kwamen bij het terugtrekken van de Belgische troepen door hun gemeente. 't Deed rap de ronde in de "prochie". De eerste Lichterveldse soldaat was gevallen. Alidor Vermote was gesneuveld in de vesting van Luik. Nog geen uur later was er opnieuw een droevige melding. Firmin Bonte was gesneuveld te Halen op 12 augustus 1914. Tegen de avond wist iedereen al dat er immers reeds 6 Lichterveldenaren gevallen waren tijdens de eerste oorlogsweken. Bij de eerste twee vernoemden kwamen daar nog bij: Achiel Vanwalleghem, Henri Ramboer, Jozef Degandt en Jules Pollet⁴⁰.

³⁹ Gemeentelijk archief

Illustratie 7: Firmin Bonte, soldaat van het 4de Linieregiment. Zoon van Aloïs Bonte en Sylvie Jonckheere. Geboren te Lichtervelde op 19 mei 1893. Gevallen te Haelen op 12 augustus 1914.

Illustratie 8: Henri Ramboer, soldaat. Echtgenoot van Haimine Van Iseghem. Geboren te Lichtervelde op 30 april 1886. Gesneuveld te Epegegem op 25 augustus 1914.

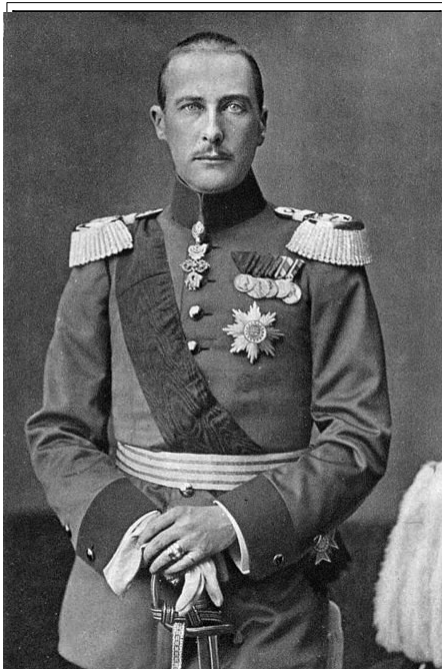
Illustratie 9: Alidor Vermote, soldaat van het 12de Linieregiment. Zoon van Richard Vermote en Pharailde Bertrem. Geboren te Lichtervelde op 26 juli 1884. Gesneuveld in de vesting van Luik in de loop van augustus 1914.

Vanaf de 4de oktober was het dorp overspoeld door terugtrekkende Belgische troepen. Talrijke inwoners werden verplicht, maar deden het maar al te graag, de soldaten slaapplegenheid te geven. Ze kregen per overnachting een vergoeding van 21 centimes.

Delafontaine - Feys, Polydor (Station)	200 onderofficieren. en soldaten
Vandekerckhove - Petitpas, Hector (Stationsstraat)	50 lagere officieren 100 onderofficieren en soldaten
Denys, Jules (?)	85 lagere officieren
200 onderofficieren en soldaten	
125 3e Jagers te voet	
Delecluyse, Victor (De Zwaan)	350 onderofficieren en soldaten
106 6e Jagers te paard	
Delafonteyne - Tanghe, Polydor (Surmontstraat)	360 onderofficieren en soldaten

Depuydt, Felix (Stationsstraat)	120 soldaten 17 ^{de} Brigade Ar
Deceuninck, René, Honoré, Marie (Kortemarkstraat)	101 soldaten
Delbeke - Bogaert, Jules (Station)	60 personen van de colonne automobile d'ambulance
Depuydt - Sabbe, (Stationsstraat)	2 6 ^{de} Jagers te voet
Desaegher, Jan - Edmond (Stationsstraat)	4 6 ^{de} Jagers te voet
Zusters Paulinnen (meisjesschool)	228 6 ^{de} Jagers te voet
Vandecaveye, Michel (Ketelbuiserstraat)	49 mitrailleurs
Strobbe - Bossuyt, Jules (De Keizer)	100 karabiniers
Vincent, Constant (Neerstraat)	20 karabiniers
Klooster (Oude manhuis, Stationstraat)	110 6 ^{de} jagers te voet

Er werd ook nog op andere plaatsen onderdak verleend aan de troepen⁴¹.

Illustratie 10: Hertog Albrecht von Württemberg.

Onze gemeente werd door de Duitse troepen ingenomen zonder slag of stoot op 15 oktober 1914. Het laatste geschut dat er zich van Belgische zijde nog bevond was een automitraillette. Toen de eerste twee Duitsers op de Markt verschenen werden ze beschoten. De 2 soldaten trokken zich terug en het voertuig vluchtte westwaarts. Het gros van het Duitse leger kwam in de gemeente toe in de voormiddag. Het eerste deel trok verder westwaarts terwijl de anderen er hun bivak opsloegen⁴².

Het Duitse leger bestond in 1914 uit 9 verschillende legereenheden. Het leger dat vooral in onze streken actief was, was het IV^{de} leger. Het stond onder leiding van Hertog Albrecht von Württemberg. Op 14 oktober deed hij zijn intrede in Tielt. Hij zou er meer dan twee jaar verblijven tot aan zijn opvolging.

Op 4 september begon voor de Duitsers en de Fransen de slag aan de Marne maar door de vele veldslagen en vermoeidheid werden de Duitse troepen teruggeslagen tot achter de Aisne. Het werd een hevige strijd zonder terreinwinst

⁴¹ Gemeentelijk archief

⁴² Gemeentelijk archief

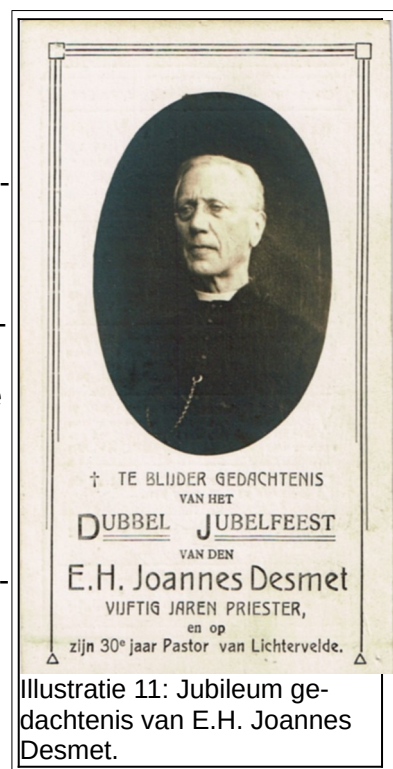
voor beide partijen. Nu trok Albrecht met zijn troepen naar de zee. Er werd een nieuw vierde leger gevormd bestaande uit onder andere schooljongenskorpsen⁴³.

Op 16 oktober waren de Duitsers doorgedrongen tot op de lijn Oosten Torhout – Roeselare - Menen⁴⁴.

Op 18 oktober zijn er de eerste voorhoedegevechten in de IJzerstreek⁴⁵.

Op 19 oktober 1914 sloeg de vlam helemaal in de pan. De geallieerden hielden de Duitse troepen tegen aan de IJzer. Het front stagneerde en dit kende het begin van de loopgravenoorlog... Diksmuide werd ingenomen en begon aan een periode van onvergetelijke ellende... In de streek van Tielt waren belangrijke reserve-studentenkorpsen achtergehouden. De Duitsers, kwaad om de zeer felle tegenstand en de blokkering aan het front, gooiden alles in het offensief en zetten hun kindertroepen in. Deze werden met duizenden weggemaaid door de Engelse beroeps-soldaten. Men sprak toen van de "Kindermoord van Langemark"⁴⁶.

"t Was al Duits dat in het dorp de klok sloeg. Lange rijen voetvolk, peerdevolk en artillerie trok door de gemeente. De voorbijtrekkende soldaten zongen uit volle borst. De meeste burgers durfden zich niet buiten risseren. Ze waren bang, zo'n leger, niet te vergelijken met onze schamele soldaten die ze op de huid zaten. Pastoor Joannes Desmet en de toenmalige onderpastoors, Achiel Six, Arthur Vandenhemele en Joseph Verstraete, zaten ook met de schrik op het lijf. Tijdens de eerst dagen onder de Duitsers droegen ze burgerkledij. 't Was warm die dag en voorbijtrekkende Duitsers vroegen aan de schaarse nieuwsgierigen drinkwater. De mensen aan wie ze het vroegen moesten er eerst zelf van drinken. Het water kon vergiftigd zijn. Soms gaven ze hen 1 of 2 pfenningen. Eindeloos leek dit leger; tot ongeveer 9 uur 's avonds trokken troepen door Lichtervelde"⁴⁷.

Illustratie 11: Jubileum gedachtenis van E.H. Joannes Desmet.

43 J. Van Der Meulen: Hertog Albrecht von Wurttemberg -de illustere onbekende- en zijn IVe Duitse leger, in: De Roede van Tielt, 9de jaargang (1978), p. 81-160.

44 Joseph Lootens

45 Zie voetnoot 43.

46 Zie voetnoot 43.

47 Joseph Lootens

Toen de avond viel zocht de bezetter slaapgelegenheid. Ze gingen de huizen binnen die van buiten uit goed en comfortabel leken en namen daar een paar kamers en de kelder in gebruik. Vooraan op de gevel schilderde men “Keller fur Männer”. Zo kon het dorp zijn eerste nacht ingaan onder de bezetting⁴⁸.

Zo ging het immers een paar dagen verder. Meer en meer Duitsers waren in Lichtervelde te zien. Het vastgelopen offensief aan de IJzer was daar zeker niet vreemd aan. De bevolking begon enigszins te wennen aan de Duitse aanwezigheid. Eigenlijk eigenaardig hoe de mens zich gemakkelijk aan zijn lot aanpast. Zo kwaad en zo goed als 't ging kwam het normale dorpsleven weer op gang, maar dan onder het wakend oog van de bezetter...⁴⁹.

Illustratie 12: Het Sint-Jozefsrustoord, Stationsstraat Lichtervelde.

De Duitsers zochten immers nieuwe slaapgelegenheden, want de meeste kelders waren goed bezet. De schoollokalen werden ingericht als slaapplekken en de schoolgaande jeugd had nu tijd zat om het doen en laten van de Duitse soldaten in de gaten te houden. Voor die mannekes was dat uiteraard plezanter dan op de schoolbanken te moeten zitten. Het *Oude Manhuis*⁵⁰ in de Stationsstraat werd eveneens ingericht als slaapplek. De stallen werden gebruikt als stalplaats voor de

⁴⁸ Henri Jodts

⁴⁹ Henri Jodts

⁵⁰ Het Sint-Jozefsrustoord dat in de volksmond het “Oude Manhuis” werd genoemd. Het complex bestond uit drie totaal verschillende gebouwen. Het eerste gedeelte is het wezengesticht “Dokter Roelens”, opgericht in 1859 – ’60; dan het eigenlijke rustoord waarvan de bouw aangevangen werd in 1833 ; het laatste gedeelte is de kapel, ingewijd in 1847.

paarden. Bij landbouwers en waar men kon, brachten de Duitsers hun rijdieren onder. In het voer van de paarden zaten grote brokken bruine suiker. Toen de kinderen enigszins vertrouwd raakten met de stalknechten, kregen ze wel eens van de bruine suiker te eten. In die tijd was dit een lekker snoepje...⁵¹.

---

⁵¹ Joseph Lootens